

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de erroribus Pelagianorum, de gratia, de iustificatione & merito,
de virtutibus theologicis & quatuor cardinalibus, ac de ineffabili mysterio
incarnationis

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniae Agrippinae, 1671

Art. VI. Vtrum charitas habitualis augeri possit in via, & quomodo ad ejus
augmentum actus nostri concurrant?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77177](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77177)

ARTICULUS VI.

*Utrum charitas habitualis augeri possit in via,
& quomodo ad ejus augmentum actus no-
stri concurrant?*

¶ **O**lin Begardi & Beguinae censebant charitatem in hac vita habere certum quemdam terminum, quem interdum possit attingere, & ultra quem non possit ulterius progredi: quorum errorem Concilium Viennense Clement. ad nostrum de haereticis expressè damnavit. Unde Dico primò, charitatem habitualementem, quandiu vivimus in statu viae, augeri posse. Conclusio est certa de fide: colligitur enim apertè ex variis Scripturae locis, praesertim ex illo ad Ephes. 4. *In charitate crescimus: & ad Philip. 1. Oro ut charitas vestra magis ac magis abundet: Proverb. 4. Instructio semita quasi lux splendens procedit, & crescit usque ad perfectum diem. Ubi per diem perfectum significatur ille, quo beatificatio visione perficitur.* Unde Psal. 87. dicitur: *Ibunt de virtute in virtute, videbitur Deus deorum in Sion: id est crescent in virtute & charitate, donec ad illam visionem perveniant.* Et ad Galat. 6. *Bonum autem facientes non desiciamus: tempore enim suo metemur non deficientes: Ergo dum tempus habemus, operemur bonum.* Quibus verbis significat Apostolus, totum hujus vitae tempus aptum esse ad bene operandum, & ferendum quod meramur in altera. Denique Apocal. ultimo D. Joannes ait: *Qui iustus est, iustificetur adhuc; & Sapiens Proverb. 4. Ne verearis usque ad mortem iustificari.* Quibus duobus posterioribus testimoniis Concilium Tridentinum sess. 6. cap. 10. definit & explicat iustitiam seu charitatis augmentum, & ibidem ait: *Hoc iustitiae incrementum petit Sancta Ecclesia, cum orat: da nobis fidei, spei, & charitatis augmentum.*

¶ Favent etiam SS. Patres: Prosper enim in lib. sentent. D. Augustini, sentent. 102. sic ait: *In hac via quae tota tentatio est, etiam in sublimissimis Sanctis non apprehenditur illa perfectio, cui non superfit augmentum.* Hieronymus super Psal. 83. *Quicunque Sanctis quotidie in priora extenditur, & praeteritorum uliositur.* Athanasius in vita S. Antonii refert, illam paulò ante mortem Discipulis haec dixisse: *Hic sit primum cunctis in commune mandatum, nullum in arrepti propositi vigore lassescere, sed quasi incrementum debere semper augere quod caperit.* Item Leo Papa serm. 2. de Quadragesima ait: *Hec est perfectiorum vera iustitia, ut nunquam presumant se esse perfectos: ne ab itineris nondum finiti intentione regressi, incidunt in deficiendi periculum, ubi proficiendi deposuerint appetitum.* Denique D. Bernardus ait: *Vir bonus nunquam dicit satis est, sed semper spernit, scitque iustitiam, & si semper viveret, semper de bono in melius proficeret.* Et iterum: *In via vita non progredi, regredi est, cum nihil adhuc in eodem statu permaneat.* Item Epist. 91. & 253. ad eum sententiam refert quod Angelos per scalam ascendentes ac descendentes vidit Jacob, neminem verò stantem; quia spiritum nostrum, sicut & corpus, vel crescere vel decrescere necesse est. In hunc etiam sensum dixit rectè Sapiens: *Cum consummaverit homo, tunc incipit.* Quasi diceret, in virtute & charitate nulla est consummatio, seu nullus terminus, sed in ea tanquam incipientes perpetuò versamur.

A Ratio etiam id suadet: nam ut discurret D. Thomas hic qu. 23. art. 4. iustitiam quandiu sunt in hac vita, tandiu sunt viatores: de ratione autem viae est, ut quando aliquis magis per eam progreditur, tantò magis ad terminum accedat: unde cum charitas sit via quae ad Deum tendimus, iuxta illud Apost. ad Corinth. 12. *Adhuc excellentiorem viam vobis demonstro*, de ratione charitatis viae est ut possit augeri, ut quò magis augetur, eò magis procedamus, & accedamus ad Deum, cui non appropinquamus passibus corporis, sed affectibus mentis, ut ait Augustinus: alioquin si charitas viae non posset augeri, sed haberet praefixum sibi aliquem terminum, cessaret jam via processus, & iusti in hac vita viatores esse desinerent; quod est maximum inconveniens, & sacris litteris, rationique apertè repugnans.

B Addit S. Doctor quæst. 24. art. 7. non posse praefigi terminum augmento charitatis in hac vita, ratione ipsius formae, cum charitas sit participatio quædam infinita charitatis Dei; nec ex parte agentis, cum causa producat charitatem sit infinita virtutis, scilicet Deus; nec ex parte subiecti, cum semper charitate crescente, superexcrecat habitus ad ulterius augmentum: Ergo in hac vita charitas non habet terminum augmenti, sed semper potest crescere & augeri.

C Obiciebant tamen haeretici Begardi: Si charitas in hac vita non habet terminum augmenti, sequitur quod quilibet iustus possit aquare, vel superare intensione gratiae & charitatis Christum aut B. Virginem. Sed negatur sequela: quamvis enim quilibet iustus semper possit in gratia & charitate proficere, de facto tamen non excedet terminum ex divina praedestinatione seu praedestinatione praefixum: unde cum nullus ad tantam gratiam & charitatem praedestinatus sit, quantum Christus & B. Virgo possident, nullus eos in gratia & charitate excedere vel aquare potest.

Quæres, an charitas viae possit pervenire ad perfectionem intensivam charitatis patriae?

Respondeo, quod si sit sermo de charitate quae idem homo habet in via, & postea habebit in patria, charitas viae nunquam pertingit ad perfectionem intensivam charitatis patriae; quia cum Deus praemiet ultra condignum, & praemium beatitudinis, saltem secundariò, consistat in dilectione & amore Dei, charitas quam in patria habet beatus, non manet in eo statu & gradu, in quo fuit in ultimo instanti viae, sed aliquod incrementum accipit, cum primum homo beatus sit. Si verò comparatio fiat charitatis cujuslibet viatoris ad charitatem cujuslibet beati, existimo plurimos viatores habere charitatis habitum intensiorem, quam plurimos Beatos & comprehensiores, ut patet in Sanctis eximiiis, qui longo vitae tempore sacramenta cum magna devotione & creberrimè frequentant, plurimamque pro Deo patiuntur & agunt, & continuo ferè in intensis actibus amoris divini occupantur. Hi enim longè superant habitum charitatis existentem in infantibus, cum sola gratia baptismali decedentibus; sicut & charitatem existentem in illis, qui brevi post conversionem & primam justificationem moriuntur, aut diu quidem vivunt, sed remissè operantur.

Adverte tamen, quod licet interdum charitas viae possit, in sensu explicato, pervenire ad perfectionem intensivam charitatis patriae, ista tamen semper illam excedit in statu & modo operandi: quia charitas patriae est conjuncta luminis gloriae,

gloria, & visioni beatificæ, secundum quam operatur, eique proportionatur; unde quantum differt in perfectione visio clara Dei à cognitione obscura fidei, tantum differt dilectio patriæ à dilectione viæ. Quare merito D. Thomas hic quæst. 24. art. 7. ad 3. affirmat charitatem patriæ habere quantitatem alterius rationis, quæ non potest attingi per charitatem viæ, actualem scilicet: hæc enim sequitur cognitionem fidei, illa verò claram visionem, quæ præsupposita, toto conatu fertur in Deum, sine ulla interruptione, sine amissionis periculo, sine ullius contrarii admixtione, cum summo gaudio, & longe majori commutatione cum Deo, quam fuerit in viæ.

95. Ex his facile intelliges id quod de S. Joanne Baptista dixit Christus, Matth. 11. *Qui minor est in regno celorum, major est illo*: si enim hoc intelligatur de eo qui minor est in beatitudine patriæ cœlestis, ut aliqui ex SS. Patribus exponunt, sensus est, quod quilibet beatus major est quolibet viatore, non in intensiōe charitatis habitualis, sed in statu & modo operandi illius, & in præcipuis etiam perfectionibus beatificis, secundum quas maxime iudicandum est de excessu perfectionis beatorum supra viatores.

96. Dico secundò, hominem iustum mediantibus suis actibus non concurrere efficienter physice ad augmentum charitatis habitualis, sed dispositivè tantum; illos tamen non esse solum dispositiones morales, sed etiam physicas ad tale augmentum. Ita D. Thomas in 1. dist. 17. quæst. 2. art. 3. in corpore, ubi sic ait: *Non eodem modo se habet actus informatus charitate ad augmentum charitatis, & actus præcedens charitatem ad habendam charitatem: actus enim qui est ex charitate, ordinatur ad augmentum charitatis, & per modum dispositionis & per modum meriti: sed actus præcedens charitatem ordinatur ad consequendam charitatem solum per modum dispositionis, & non per modum meriti; quia ante charitatem nullum potest esse meritum. Neuter autem actus ordinatur ad habendam charitatem, vel augendam, per modum alicujus efficientiæ, sicut actus nostri ad habendos habitus acquisitos. Quibus posterioribus verbis aperte denegat actibus nostris meritorii efficientiam physicam in ordine ad augmentum charitatis; prioribus verò ponit in illis rationem meriti & dispositionis, subindeque dispositionem non solum moralem, sed etiam physicam, respectu talis augmenti.*

97. Ratio etiam suffragatur. In primis enim quod opera bona, ex gratia & charitate procedentia, non efficienter physice, sed tantum moraliter in augmentum gratiæ & charitatis influant, probatur breviter contra nostrum Martinem, docentem oppositum 1.2. quæst. 112. art. 1. dubio 1. conclus. 3. Eadem est ratio augmenti alicujus habitus, & productionis illius; cum augmentum sit veluti continuata ipsius rei productio: Sed actus nostri non concurrunt effectivè ad productionem habitus charitatis: Ergo actus nostri non concurrunt effectivè physice, sed tantum moraliter, ad augmentum charitatis. Minorem concedit Martinez, eamque communiter docent Theologi, & ratio manifesta convincit: cum enim habitus charitatis sit prima gratiæ sanctificantis proprietas, non potest efficienter physice produci, nisi ab eo qui potest efficienter physice gratiam habitalem producere: Sed gratia habitualis non potest per actus nostros efficienter physice produci, cum à solo Deo infundatur, & nulla creatura quantumcumque

A perfecta, nec ipsa etiam Christi humanitas, possit eam efficienter principaliter causare, ut in Tractatu de gratia ostensum est: Ergo nec charitas per nostros actus produci potest.

Confirmatur & magis illustratur hæc ratio. Idèò gratia quoad primum esse, & similiter charitas nostris actibus non efficiuntur, quia sunt dona per se infusa: Sed etiam augmentum gratiæ & charitatis est aliquid per se infusum, cum sit ejusdem rationis cum primo esse harum formarum: Ergo actibus nostris meritorii non caletur efficienter. Unde D. Thomas quæst. de virtutibus art. 11. ad finem corporis, & expressius in resp. ad 14. ait quod Charitas, & alie virtutes infuse non augentur active ex actibus, sed tantum dispositivè & meritorie.

Respondet Martinez, augmentum illarum formarum esse ejusdem rationis cum illarum primo esse in genere entis, non autem in ratione effectus, eò quod ad primum esse illarum non supponatur forma illud physice præcontinens, ad augmentum verò supponatur gratia & charitas in subiecto operante, ratione quarum continere potest augmentum, & illud efficienter caletur.

Sed contra primò: Intensio formarum, in sententia D. Thomæ, & Discipulorum ejus, consistit in magis educi de potentia subiecto magis illi uniri, & perfectius in eo radicari: Sed quod non potest formam educere de potentia subiecti, vel eam unire, aut radicare in subiecto, non potest illam magis educere, vel magis unire, aut facere quod magis in subiecto radiceat: Ergo augmentum intensivum gratiæ & charitatis est ejusdem rationis cum primo esse illarum, non tantum in genere entis, sed etiam in ratione effectus.

Contra secundò: Et si ante augmentum supponantur gratia & charitas, non tamen supponuntur intensæ, sed in gradibus remissis: At gratia & charitas remissæ præcontinere nequeunt physice augmentum conferendum in præmium, cum effectus superare nequeat perfectionem causæ, in qua physice & principaliter continetur: Ergo nihil in subiecto supponitur, dans ei physicam continentiam augmenti gratiæ & charitatis.

Dices: D. Thomas 1.2. quæst. 114. art. 8. cum sibi secundo loco objecisset: *Nihil agit ultra suam speciem: Sed principium meriti est gratia, vel charitas: Ergo nullus potest majorem gratiam vel charitatem mereri, quam habeat.* Respondet: Ad secundum dicendum, quod augmentum gratiæ non est supra virtutem præexistentis gratiæ, licet sit supra quantitatem ipsius: sicut arbor, etsi sit supra quantitatem seminis, non est tamen supra virtutem ipsius. Ergo sentit augmentum gratiæ & charitatis, licet excedat quantitatem gratiæ remissæ, non excedere tamen virtutem effectivam illius.

E Sed facile respondetur ex Cajetano ibidem, D. Thomam loqui de virtute meritoria gratiæ, non autem de virtute activa illius.

Secunda pars conclusionis, quæ assertit actus charitatis esse dispositiones physicas ad augmentum illius, probatur contra Suarem, & alios Recentiores, exultantes illos moraliter solum ad ejus augmentum disponere: nam ut supra dicebamus, eadem est ratio augmenti alicujus habitus, & productionis illius: Sed actus charitatis physice disponunt ad primam infusionem gratiæ & charitatis, ut in Tract. de Gratia ostensum est: Ergo & ad ejus augmentum.

Congratur: D. Thomas hic quæst. 24. art. 6.

§. I.

*Vera sententia sequentibus conclusionibus
statuitur.*

Dico primò, actus charitatis remissos de condigno promereri gratiæ, charitatis, & gloriæ augmentum.

Probatur primò ex Scriptura: Nam Matthæi 103.
10. & Marci 9. dicitur eum qui dederit calicem aquæ frigidæ in nomine Christi, non fore privandum mercede suâ: Atqui istud opus est valde remissum, & minimum inter opera pietatis: Ergo actibus etiam remissis charitatis correspondet merces vitæ æternæ, & augmentum gloriæ; subindeque etiam gratiæ & charitatis, quibus gloria mensuratur. Ibidem etiam dicit Christus Dominus: *Vestri autem capilli capitis omnes numerati sunt*, hoc est, omnia opera vestra bona, omnes cogitationes, quantumvis leves, & capillis similes, tamen numeratæ sunt apud Deum, ut iis dignam mercedem in die iudicii largiatur, sicut explicat Ambrosius lib. 2. de Spiritu sancto, his verbis: *Quid mihi prodest si Deus ipse omnes meos novit capillos? Illud mihi redundat, & proficit, si bonorum operum pervigil testis remunerationem gloriæ donet æterna.*

Confirmatur ex illo 2. ad Corinth. 9. *Qui parce 109.
seminat, parce & metet.* Quorum verborum sensus legitimus est, juxta communem explicationem Doctorum, quod qui operatur remissè, recipiet remissum gradum gloriæ, & pro paucis operibus parvos gloriæ gradus consequetur. Unde S. Bernardus hunc locum explicans, ait: *Parva seminis detractio, magna segetis est diminutio.*

Probatur secundo ex Tridentino sess. 6. cap. 10. ubi docet justos per bona opera, quibus mandata Dei & Ecclesiæ observant, crescere in gratia quâ justificati sunt: Sed ad observationem mandatorum non est necessarium quod justiperentur ex actu intensiori, quàm sit habitus præexistens: Ergo ut crescant in gratia & charitate, subindeque in gloria, non requiritur quod actus meritorius ejusdem augmenti sit intensior habitu præexistente; & per consequens per actus remissos charitatis, augmentum gratiæ, charitatis, & gloriæ, de condigno mereantur.

Confirmatur: In eodem Concilio, eadem sessione 6. can. 32. sic dicitur: *Si quis dixerit justificationem bonis operibus quæ ab eo per Dei gratiam & Jesu Christi meritum sunt, non verè mereri augmentum gratiæ, vitam æternam, & ipsius vitæ æternæ, si tamen in gratia decesserit, consecutionem, atque etiam gloriæ augmentum, anathema sit.* Sed quilibet actus charitatis, etiam remissus, est opus bonum, factum à justo, per Dei gratiam, & Jesu Christi meritum: Ergo est meritorius augmenti gratiæ & gloriæ.

Confirmatur ampliùs: Concilium Tridentinum, Scriptura, & Patres, meritum tribuentes nostris operibus, indistinctè loquuntur, neque inter actus intensos & remissos ullo modo distinguunt: At ubi jura non distinguunt, nec nos distinguere debemus: Ergo &c.

Probatur tertio conclusio ex D. Thoma 1. 2. 113. quæst. 114. art. 8. ad 3. ubi ait: *Quolibet actu meritorio meretur homo augmentum gratiæ.* Et hîc quæst. 24. art. 6. ad 1. dicit: *Quilibet actus charitatis, meretur charitatis augmentum.* Ex quibus verbis hoc argumentum formari potest: Meritum augmenti gratiæ & charitatis, non stat absque merito

ad augmentum charitatis requirit dispositio-
nem proportionantem subjectum ad formam:
nem proportionantem subjectum ad formam:
ex quo inferitur in resp. ad 1. quod licet quilibet
actus charitatis mereatur ejus augmentum, non
tamen posito quolibet actu remisso statim au-
getur charitas, sed solum quando ponitur actus
intensior habitu, ut constabit ex dicendis articu-
lo sequenti: At si actus charitatis solum morali-
ter & meritorie concurreret ad augmentum
habitus, non requireretur talis proportio & co-
aptatio inter actum & habitum, ut de se patet:
Ergo juxta D. Thomam, actus charitatis sunt
dispositiones physicae, & non solum morales, ad
augmentum habitus.

Dices: Si actus charitatis sint dispositiones
physicae ad ejus augmentum, subindeque requi-
ratur actus intensior, ut detur augmentum, nun-
quam actui remisso correspondebit suum præ-
mium; quia cum ille actus intensior etiam me-
reatur, & disponat ad augmentum sibi corre-
spondens, relinquatur actus remissus præcedens
sine aliqua dispositione, quæ non sit occupata
suo proprio augmento: Ergo vel nunquam dabi-
tur illi præmium, vel eadem dispositio deserviet
pro augmento actus remissi, & actus intensi,
quod est ponere, aliquid augmentum dari sine
dispositione physica sibi correspondente.

Hoc argumentum tangit præcipuum hujus
disputationis difficultatem, quæ Theologorum
ingenia mirum in modum exercet, & torquet.
Unde bellè ait Goranus serm. 2. in Dominicam
22. post Pentecost. *Clerici disputant de augmento
charitatis: sed sancti orant pro augmento charita-
tis, &c.* Ut ergo plenè & dilucidè hæc difficultas
resolvatur, duo à nobis breviter hîc discutienda
sunt: primum est, an actus charitatis, etiam re-
missi, mereantur augmentum ejus: secundum,
quandonam tale augmentum pro actibus re-
missis conferatur, an quando actus remissus eli-
citur, vel quando ponitur actus intensior habi-
tu, aut ipsi æqualis, vel utrum usque ad finem
vitæ differatur? Unde sit

ARTICULUS VII.

*An actus charitatis remissi augmentum gratiæ,
charitatis, & gloriæ mereantur?*

Partem negantem tenent D. Bonaventura, &
Durandus, quibus favent Victoria, Soto, &
Vega, existimantes actus remissos charitatis esse
quidem meritorios augmenti gratiæ, & gloriæ,
sed non charitatis: supponunt enim isti Autho-
res gratiam, & charitatem in adultis æquales
non esse, nec sibi mutuo correspondere, sed ali-
quem posse in gratia esse valde perfectum, qui
tamen in charitate erit satis imperfectus: sicut
(inquiunt) in Christo gratia fuit infinita, & ta-
men in ipso non fuit infinita charitas. Bannez
autem hîc quæst. 24. art. 6. dubio 1. in relect. de
augmento charitatis, concedit quidem actus
charitatis remissos mereri de condigno gratiæ,
charitatis, & gloriæ augmentum, sed ait illud
non esse distinctum ab eo quod debetur actibus
intensioribus habitu, eundemque gradum gra-
tiæ, charitatis, & gloriæ essentialis dari à Deo
pluribus titulis; & ad summum actibus remis-
sis majorem gloriam accidentalem correspon-
dere. Pro explicatione veræ, & communis sen-
tentia, sit

Top. 17.

Yy

merito